

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 255. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hcaeeventyr07val-shoot-idm139890594544992/facsimile.pdf> (tilgået 30. juli 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Ophavsret: Udgiver har den fulde ophavsret.

Dog kan værket gengives i det omfang som det følger af ophavsretsretlige undtagelser om citat, kopiering til privat brug mv. Desuden kan der ske kopiering til undervisningsbrug mv. i det omfang som det følger af aftaler indgået med Copydan og tilsvarende institutioner.

Nogle af værkerne i Arkiv for Dansk Litteratur er dog helt fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit.

Du kan finde hvilke værker fra Arkiv for Dansk Litteratur som er frie i [denne liste](#). Har du spørgsmål til benyttelsen af et værk, kan du kontakte udgiver: [Det Danske Sprog- og Litteraturselskab](#)

delugies vinger. – 29 *disputeergal*] gal efter at diskutere, debattere. – 39 *Spilleværkerne*] ordspil med henvisning til sangfuglen og ordet S. i nedsettende betydning om levende væsen.

109.3 *før*] foran. – 14 *gik snart i »Ællingsdom«*] sml. optegnelse fra A.s sommerrejse i Jylland i 1859 i Optegnelsesbog II,2 (Bl. 15v): »fra Nørre Vashøg. Der blev sagt om en gammel And at den gik i Ællingsdom« (FoF X 132).

III.3 *Skrøtten*] skrutton, maven.

Det nye Aarhundredes Musa

Det nye Aarhundredes Musa tryktes første gang i NEH 5-61, der udkom 2.3.1861.

Eventyret er antagelig skrevet i januar 1861, jvf. Dagbøger 1.2.1861: »Middag hos Thieles; Han var ikke ret klar i mit ny Aarhundredes Musa« (V 7). Men eventyrets genesis begynder egentlig 22.10.1860, hvor A noterer i Dagbøger: »Blev hele Dagen hjemme, nedskrev: »man siger« (IV 453). A var imidlertid ikke tilfreds med resultatet, hvorfor det aldrig blev trykt (se ndf. s. 383), men begyndte istedet at benytte elementer fra det til andre eventyr, heriblandt *Det nye Aarhundredes Musa*, ligesom han har gjort flittig brug af optegnelser fra Optegnelsesbog II,2 (se ndf.).

Udover de fire bevarede kladder har A tilsyneladende til stadighed været utilfreds med formen. Iflg. Dagbøger 9.2.1861 var han under en middag hos fru Louise Neergaard sammen med professor Rasmus Nielsen, hvor han læste eventyret op: »Rasmus Nielsen gjorde Bemærkning om Poesiens Musa, da jeg forklarede, sagde han ja, De har selv Poesien, den giver De nu, men Reflexionerne fik vi i det Skrevne, jeg tilføiede derpaa i Manuskriptet det Sagde« (V 8). 10.2. skriver vennen Adolph Drewsen i sine optegnelser: »A. forelæste mig i Dag for 2den Gang hans »Det nye Aarhundredes Musa«, som han erklærer for noget af det genialste, han har skrevet, og som han har omskrevet li (elieve) Gange, før det kom i sin nærv. Form« (Personalhistorisk Tidsskrift. II Rk. IV.144).

Det nye Aarhundredes Musa med dets ørstediske kulturoptimisme, som A har givet udtryk for mange steder i eventyrene, er allerede foregrebet i et brev til Henriette Hanck 15.5.1838, hvor det hedder: »Jeg søger en Digtning passende for min Tidsalder og belærende for min Aand; et idealt Billede fortsvæver mig, men Omridsene ere saa uformelige at jeg ikke selv kan tydeliggjøre det. Enhver stor Digter synes mig at have

givet et Leed, men heller ikke mer, af dette Kjæmpelegeme. Vor Tidsalder har endnu ikke fundet sin Digter! men naar fremtræder han? og hvor? Han maa skildre Naturen, som Wassington Irwing gjør det; begribe Tidsalderne, som Walter Skott kunde det, syngte, som Byron og dog være udsprungen af vor Tid som Heine. O, hvor mon denne Poesiens Messias fødes! lykkelig den, der turde blive hans Johannes» (BHH 250). Endvidere kan også nævnes kapitlet Poesiens Californien i I Sverrig (117 ff) samt Esthers og Niels Brydes samtale om tidsalderen og dens udtryk i digtningen i At være (218 ff), et emne som isærigt også Carsten Hauch havde beskæftiget sig med i talen Om Poesiens Fremtid, holdt på universitetet på Frederik VII's fødselsdag 1854 (trykt i Afhandlinger og æsthetiske Betragtninger. 1855. 468-88). Om A har kendt denne tale vides ikke, men man sporer en forbindelse (og delvis modsætning) mellem de to digtere i Hauchs fremtidsvision, hvis grundidé er, at livets mål er en udvikling fra legemlighed til åndelighed mundende ud i flg. konklusion: »Men da nu Aandens Magt bestandig stærkere skal fremtræde, og da dens Bedrifter og dens Setre ville være det Væsentlige i Fremtiden, saa falder det af sig selv at Fremtidens Digtere fornemmelig maae henvende deres Opmærksomhed herpaa. Jeg mener dog ingenlunde, at man i Fremtiden skal syngte om Dampmaskiner eller andre Opfindelser, dette vilde blive Poesiens Død og Undergang; men dog skal man skildre Menneskets Digt og Tragten i alle de forandrede Forhold, som Tiden og dens Opfindelser nødvendig vilde medføre» (485).

112.7-II i *vor travle Tid ... Nysgjerrige*] Sml. Optegnelsesbog II,2 (B1 Iv): »Hvad Herligt mangen Digter skriver, staaer maaskee som Kulindskrifter paa Væggen i et gammelt Fængsel Nysgjerrige besøge og beskue» (FoF X 133); jvf. også KES 284. – **16-113.1** *Net, der gives ... Hensyn til*] sml. Optegnelsesbog II,2 (B1 9v) (FoF X 133) samt *Nissen hos Spekhøkeren* (II 255f).

3 *Fremtids Musik*] en hentydning til Richard Wagners (1813-83) musik. W. havde i 1850 udgivet *Das Kunstwerk der Zukunft* som svar på den kritik, der var rettet mod hans kompositioner. Om A og hans både beundrende og kritiske indstilling til W.s musik se MLE II 130f. – **3** *Donquixotaderne*] efter mønster fra Cervantes' ridder-roman om fantasten og drømmeren Don Quijote (1605-15). – **6-16** *Disse klingende Udålmønginger ... Dissonanser*] sml. Optegnelsesbog II,2 (B1 4r) (FoF X 134), *At være* 167, 210, *Pen og Blegkhuus* (III 150) samt »*Man siger-oi!*» (V 243). – **9** *de Lærde*] først og fremmest den ty. zoolog Carl Vogt (1817-95) som A kendte gennem D.F.Eschrichts (1796-1863) forelæsninger imod den materialistiske skole i ty. filosofi og naturvidenskab og via den protestantiske præst Friedrich Fabris' (1824-91) Briefe gegen den

Materialismus (Stuttgart 1856). – **26** *Nordpols Undersøgelserne* ekspeditionerne i Arktis i 1800-tallet havde primært til formål at finde Nordvest- og Nordøstpassagen, medens de første egentlige Nordpolsekspeditioner fandt sted omkring 1900. – **27** *sorte Kulsække* [dialektudt.: mørke, truende regnskyer. – **32** *Master Blodløs*] maskinerne; A har egl. lånt udtrykket fra Atterboms biografi af den sv. digter Adolf Törners (1794-1839) i dennes *Bref och Dagboksanteckningar* (II.1842.VII), jvf. I Sverrig 10. Se også Charles Dickens (1857; SS VI 319), BHW II 362, MLE II 336 samt *Dryaden* (V 75). – **34** *Vestatens*] præstinde, som vedligeholdt den evige ild i ærnens gudinde Vestas tempel i Rom, og som havde aflagt løfte om kyskhed.

114.3 *academi-*] jvf. det franske akademi. – *Emigrantens*] flygtninge fra den franske revolution 1789 (jvf. Georg Brandes: *Emigrantlitteraturen* (1871 og senere)). – **7** *Bombont*] bolsje. – **11** *Photographien*] et udtryk for A.s begejstring for fotografiet, der kan spores helt tilbage til dets opfindelse i 1839 (se Bjørn Ochsner i A-iana 2 rk. IV 27 ff.). – **13-14** *Hendes Annon ... Firdusi*] sml. Optegnelsesbog II,2 (B1 3v): »Eivind Skjaldespiller synger ikke som Firdusi, og dog ere de begge Digtere» og B1 5v: »Eivin Skjaldespiller synger ikke, som Firdusi, men begge vare Digtere» (FoF X 134). – **3** *Eivind Skaldespiller*] (ca. 910-90), islandsk høvding og skjald. – **14** *Firdusi*] Firdausi (ca. 935-1025), persisk digter; se n.t. IV 50.23. – *Minnesangerne*] ty. lyrikere i 12.-14. årh.; mest berømt er Walter von der Vogelweide (1170-ca. 1230). – *Heine*] Heinrich H. (1797-1856), ty. digter. Om den ældre A.s syn på Heine jvf. især brev til Edvard Collin 31.5.1865: »Heine er som et glimrende Fyrværkeri, der slukkes og man staaer i den sorte Nat. Han er en vittig Sladderer; ugudelig og letfærdig og dog en virkelig Poet; hans Bøger er Ellepiger i Flor og Silke, der mylre af Utøi, saa man ikke kan lade dem frit løbe om i Stuen hos paa klædte Mennesker» (BEC III 187f.). – **16** *Edda ... Sagaer*] sml. Optegnelsesbog II,2 (B1 2v): »Edda betyder Mormorsmoder» (FoF X 134). Tidligere antoges navnet Edda – navnet på Snorre Sturlasons lærebog for skjalde (den yngre Edda) og en samling digte om nordiske guder og helte (den ældre Edda) – almindeligvis at betyde »oldemor», men det betyder egentlig læren om digtekunsten. – **28** *Beehoens*] ty. komponist (1770-1827). – *Gluck*] ty. komponist (1714-87). – *Mozart*] østrigsk komponist (1756-91). – **33 ff.** Jvf. *litteraturrevyen* i *Fodreise* (52 ff.).

115.1 *Moses's Digtninger*] de fem Mosebøger i G.T., der dog ikke, som A.s formulering kan forlede til, har været tillagt Moses. – **1-2** *Bidpai ... Lykke*] sml. Optegnelsesbog II,2 (B1 7v): »Bidpai var Bramin i det sorte Indien og levede under en mægtig indiansk Konge Dabchelim, der herskede fra Verdens Havet, Coronandel Kysten til Ganges og Øen Ceylon; skrev om Løven der blev bedraget af Ræven, den stakkels Oxen

som blev sønderrevet og Rævens endelige Straf, og belærte saaledes sin Fyrste. Kongen gjorde *Bidpai* til sin første Minister, satte en Krone paa hans Hoved» (FoF X 135). A ejede isøvrigt *Calila* und *Dimna*, eine Reihe moralischer und politischer Fabeln, des Philosophen Bidpai, aus dem Arabischen übers. v. C.A.Holmboe, Chria, 1832 med dedikation fra oversætteren (se A-iana 2 rk. V 84f). – **2-3** *Søndelse*] mission. – **4** *Klangfigurer*] egl. figur som dannes af fint sand o.l. på en glas- eller metalplade, når denne sættes i svingninger ved at randen stryges med en violinbue. Ofte omtalt af A (jvf. fx KES 47 og I Sverrig 90) under indflydelse af Ørsted (specielt i To Capitler af det Skjønnets Naturlære.1845). – **6** *raade*] tyde, gætte. – **7** *Garibaldi*] Giuseppe G. (1807-82), ital. frihedshelt; netop i sommeren og efteråret 1860 stod han efter indtagelsen af kongeriget Napoli og udråbelsen af Victor Emanuel til Italiens konge som en folkehelt. – **7** *Shakespeare*] eng. digter (1564-1616). – **9** *Caldern*] sp. dramatiker (1600-81). – **10** *Holberg*] da. forfatter og komediedigter (1684-1754). – **11** *Molière*] fr. dramatiker (1622-73). – **Plautus**] rom. komediedigter (ca. 250-184 f.Kr.). – **12** *Aristophanes*] gr. komediedigter (ca. 445- ca. 385 f.Kr.). – **13-19** *Hun er lost ... den græske Old*] sml. Optegnelsesbog II,2 (B1 15r): »Jeg er urolig som Alpernes Gjemsler, min Sjæl higer efter Livets Salt, som disse efter Bjergets» og B1 5v: »Der er en Ro i Hebræernes Oldtids Sagn, der tyder paa Nømaden paa de grønne Stetter i de stille stjerneklare Nætter, medens Grækerne synge vildt, som en begejstret Krieger fra Thessaliens vilde Bjerge» (FoF X 135). – **14** *Livets Salt*] den styrkende, livsbevarende, friske kraft (jvf. Matthæus 5.13). – **19** *Old*] oldtid. – **24** *Udødelighed*] en central idé hos A; sml. I Sverrig: »Sandhed kan aldrig stride mod Sandhed, Videnskaben aldrig stride mod Troen, vi tale naturligvis om dem begge i deres Reenhed; de mødes og de bestyrke Menneskets herligste Tanke: *Udødelighed*» (89). Medens u dødelighedsidéen her lødes af troen og bekræftes af videnskaben, springer den i eventyret og i *Fugl Phoenix* (IV 50f) frem af poesien, dog i alle tilfælde former af den ørstedeske trilogi det gode, det sande og det skønne (se isøvrigt Mogens Brøndsted i DaStru 1967.23). – **28-29** *Locomotivets Drage*] se n.t. III 141.34. – **31** *Montgolfiers Fugl Rok*] brødrene Joseph (1740-1810) og Jacques (1745-99) M. opfandt 1782 varmluftballonen; *Fugl Rok*: fabel- fugl af enorm størrelse og styrke; jvf. Oehlenschlägers Aladdin (Oehl I 340). – **33-34** *Er det fra Columbus's Fund ... Traldyr*] A.s stærkt kritiske holdning til den hvide mands opførsel i Amerika kan spores helt tilbage til Aarets tolv Maaneder (1633), hvor han i januarafsnittet (8-9) resumerer begivenheder fra sin egen tid og bl.a. omtaler de indfødte i Amerika som »Forjagne fra Hjem og dyrkede Jord / Af den hvide Mand« og tilsidst henvender sig til det personificerede Amerika: »Frihedens Land, med stigende Flor / Du hæver Dig blomstrende stor,

/ Mens de sødste Slægter vige og svinde! / Ja mod Vest, høit mod Polen, / Som Solen, / De hendæe bag Bjergenes Tinde.« [Jvf. også Mulatten (1842; SS IX 324). – 33 *Columbus*] Amerikas opdager (1491-1506). – 35 »*Hiawatha*« [H.W. Longfellow's indianerepos *Hiawatha* (1855; da. Sangen om Hiawatha (1860)), jvf. iøvrigt BHW 278. – 36 *Antipodernes Verdensdeel*] Australien.

116.2-3 *Memnon-Statuen ... Ørkenen*] Memnon-støtterne, to 20 m høje billedstøtter i Theben i Ægypten, der forestiller Amenhotep eller Amenofis III; antagelig hentyder A til den tidligere fejlagtige opfattelse, at støtterne forestillede Memnon, en homerisk sagnhelt. – 3 *Elisabeth*] eng. dronning (1533-(1558-)1603). – 5 *Tycho Brahe*] da. astronom (1546-1601); måtte 1597 gå i frivillig landflygtighed. – 6-7 *Wellingtontræet*] kæmpefyr, *Wellingtonia gigantea* (*Sequoia gigantea*), kan blive mere end 100 m højt. – 14-17 *Ikke vil hun ... Drapperier*] en hentydning til Henrik Hertz og A selv; jvf. A.L. Drewsens Optegnelser 10.2.1861: »A forelæste mig i Dag for 2den Gang hans »Det nye Aarhundredes Musa« [...] Forresten yttrede han, at der i det oplæste var et Hib til *Hertz*, hvem han havde tænkt paa, med hvad der staaer, om at tømre Dramaer af Scenens aflagte Herligheder [...] ligesaa til sig selv, idet han sigter til Mulatten, hvor han taler om at dække Mangler i den dramatiske Architectur ved Lyrikens blomstrende Drapperier« (Personalhistorisk Tidsskrift II rk. IV. 147f). – 17-25 *hendes Flugt ... Slægtskab*] sml. Optegnelsesbog II,2 (B1 3v og 18v) (ToF XI 135f). – 18 *Thespis-Kærren*] Thespis fra Icaria regnes for grundlæggeren af den gr. tragedie og skal iflg. sagnet have kørt landet rundt og opført tragedier med alt tilbehøret læsset på en vogn, Thespis-kærren. – 21ff. SmI. Herman i DtB, der hævder at en sammensmeltning af Walter Scott (1771-1832) og Jean Paul (1763-1825) »ville være en Typus for vor Tids nye Digter. Alt skal være sandt, klart og kort, omgivet med den Duft, der hviler over vore Kjømpeviser, den Lyrik, som omstraalet *Caldeens* Dramaer; og den kan indaandens i selv den prosaiske Fortælling; det er ikke Ordets metriske Sammenslyngninger, men Malmet i det, som klinger til Hjerter og Folkeslægter« (257). – 23 *Ikke vil hun ... intet Slægtskab*] jvf. brev til Henriette Hanck 21.8.1838: »Oehlenschläger har skrevet en Tragedie: Knud den Store, men det bliver vist ikke noget for mig, jeg er kjed af denne Nordiskhed, vor Tid vil have mere, end hvad der interesserer et Hjørne af Verden« (BHH 266). Jvf. også At: være 197 og Dagbøger IV 367. – 26 *franske Roman-Kipper*] uvist hvilke forfattere A tænker på, måske Eugène Sue (1804-57) og Honoré de Balzac (1799-1850), se også n.t. III 122.11-12. – -*Kipper*] egl. bevertninger, knejper. – 27 *Hoerolags-historiernes Chloroform*] se n.t. II 240.40. *Chloroform*: bedøvelsesmiddel. – 36 *den chinesiske Muur*] flere tusind km lang fæstningsmur mod Kinas

grænse til Mongoliet; bygget i 3.årh. f.Kr. Iøvrigt var netop årene omkring 1860 præget af Ruslands, USAs, Englands og Frankrigs militære pres for at få Kina til at åbne sig mod omverdenen.

117.1 *Ragnarok*] i nordisk mytologi: kampen mellem aser og jætter, hvor den gamle verden går under; herefter opstår en ny lykkelig verden, Gimle. – **2-6** *Tider ... Odysseus*] smf. Optegnelsesbog 11,2 (B1 15r) (FoF X 136). – **11-15** *Tjenere ... Guds-Flammen*] allusion til Aladdin og de 80 sorte og hvide slaver, der bærer hans friergaver til Gulnare (Oehl I 186f); jvf. også I Sverrig 122, At være 223. – **12** *Hetsalen*] riddersalen. – **18-20** *Ormen ... Slægt*] smf. KES 264.